

Meysəm Təmmar və Muxtar Səqəfinin oxşar və fərqli mənəvi xüsusiyyətləri

Abstarkt

“Muxtarnamə” serialının yayımlanması bu cərəyanların nüfuzlu simalarının dəyərləndirilməsi yolu ilə hicri 60-cı illərin taleyüklü hadisələrini bir daha təhlil etmək və kökünü tapmaq, beləliklə gələcəyimizin enişli-yoxuşlu yolunda bəsirət çırağı yandırmaq üçün mübarək fürsət yaratdı.

Muxtar və Meysəm Təmmar kimi şəxsiyyətlər Aşuradan sonra baş verən hadisələrdə şücaətli və nüfuzlu simalar olaraq tarixçilər tərəfindən həmişə təhlil edilib. Bu arada Meysəmin qiyamı Muxtarın qiyamından daha önəmli sayılır. Çünki o, heç kimin başını kəsməsə də, heç kimi öldürməsə də, Əməviləri rüsvay etdi.

Meysəm və Muxtar hər ikisi Əhli-beyt (ələyhissalam) aşiqi idi. Meysəm Təmmar fədakar müsəlman, vəfalı və ixlaslı bir şiə idi. Quran təfsirçisi və vilayət yolçusu olan Meysəm Təmmar yanmağın lazım olduğunu hiss edəndə pərvanə kimi yanırdı. Muxtar isə siyasətçi və cəsur bir sərkərdə idi, eyni zamanda Keys (zirək və zəkali) ləqəbini də İmam Əlidən (ələyhissalam) müsbət rütbə olaraq almışdı. Lakin İmam Hüseynin (ələyhissalam) dövründə bu iki mücahidin yolu maraqlı və düşündürücü olmaqla yanaşı, həm də ibrətamizdir.

Açar kəlmələr: Meysəm, Muxtar, imamət, mənəviyyat

Meysəm Təmmar

Yəhyanın oğlu Meysəm əvvəlcə Bəni Əsəd qəbiləsindən olan bir qadının qulu idi. Həzrət Əli (ələyhissalam) onu alaraq azad etdi. Meysəm, Peyğəmbərin (salləllahu ələyhi və alihi və səlləm) dövründə yaşamışdır. Həmin dövrə aid hadisələrdə Meysəmin adı çəkilməsə də, onu Peyğəmbərin (salləllahu ələyhi və alihi və səlləm) səhabələrindən olduğunu deyiblər.

¹ - Əl-Mustafa Beynəlxalq Universiteti, bakalavr məzununu, Qum, İran.

Meysəm Təmmar İmam Əli (ələyhissalam) ilə birlikdə olduğu müddətdə O Həzrətdən bir çox qeybi xəbərlər eşitmiş və bir çox hallarda bunu danışmışdır.

Meysəmin zülmkar hökumətə qarşı açıqlamaları və təqdirəlayiq mövqeləri dövrün hökmdarlarını hiddətləndirdi və Əməvilərə qarşı növbəti rüsvayçılığın qarşısını almaq üçün onu həbs etmək istəyirdilər. Meysəm Təmmar vəzifəsini yerinə yetirməkdə özünü ixtiyar sahibi bilmirdi və vəzifəsini yerinə yetirmək üçün özünü məcbur hesab edirdi. Muxtar isə vəzifəsini yerinə yetirmək hissindən uzaq olaraq, öz məqsədinə uyğun məsləhətin nədə olduğunu düşündü və öz iradəsi ilə vəzifəsini yerinə yetirməkdən imtina etdi.

Meysəmin şücaəti

Meysəm Təmmar həbs edildikdən sonra onu Kufə valisi Übeydullah ibn Ziyadın yanına apardılar. O, tam şücaətlə və qorxmadan İbn Ziyadın qarşısında dayandı, haqqın batil qarşısında müqavimətini və sarsılmazlığını bir daha göstərdi.

Übeydullah ondan soruşdu: - Allahın haradadır? Meysəm dedi: - Allahım zalımların yolunu gözləyir və sən də onlardan birisən.

Übeydullah Meysəmə təzyiq göstərdi ki, müttəqilərin mövlası Əmirəlmöminini lənətləsin. Lakin Meysəm onun tələbinə tabe olmadı və bu yolda bütün işgəncələrə dözdü.

İbn Ziyad dedi: - Eşitmişəm ki, Əli sənə necə öləcəyin haqda xəbər verib. Miqdad dedi: - Bəli, Həzrət mənə buyurdu ki, səni alçaq, muzdur və günahkar qadının oğlu həbs edəcək, əllərini, ayaqlarını və dilini kəsəcək.

İbn Ziyad bu sözləri eşidəndən sonra qəzəbləndi və əmr etdi ki, Meysəmin əl-ayağını kəssinlər, amma dilini kəsməsinlər. O, beləliklə öz naqis düşüncəsi ilə İmam Əlinin (ələyhissalam) yalanını üzə çıxarmaq istəyirdi.

Meysəmin qiyamı

Əlləri və ayaqları kəsilmiş halda dar ağacından asılmış Meysəm Təmmar fürsətdən istifadə etdi, öz mövlası və rəhbərinə son dərəcə sevgisini, Əhli-beyt (ələhimussalam) düşmənlərinə isə qəzəb və nifrətini nümayiş etdirdi. O, həmin vəziyyətdə danışmağa başladı və yüksək səsle camaata xitab edərək dedi: “Hər kim İmam Əlinin (ələyhissalam) dəyərli hədisini eşitmək istəyirsə, yaxına gəlsin. Allaha

and olsun ki, bu gündən Qiyamətə qədər baş verəcək hadisələrdən sizə xəbər verəcəyəm və Qiyamətə qədər baş verəcək hər bir fitnə haqqında sizinlə danışacağam.”

Beləliklə, onun ətrafına çoxlu adam toplaşaraq sözlərinə qulaq asırdı. Bu xəbər Darul-İmərəyə çatanda İbn Ziyad onun ağzına cilov taxmağı əmr etdi. Lakin Meysəm, zalım Əməvi hökumətini ifşa etməyə davam edirdi. Bundan sonra İbn Ziyadın əmri ilə onun dilini kəsdilər. Bununla da, Əmirəlmömininin (ələyhissalam) sözlərinin doğruluğu sübuta yetdi.

Muxtar Səqəfi

Muxtar da Əhli-beyt (ələyhimussalam) aşiqi idi. Onun qılınc vurmaqda şücaət və igidliyi dillərə düşmüşdü. Muxtarın ümumi gücü onun qollarında idi və vaxtı tanımaqda diqqətli olmadığı üçün bəsirət vasitələrini əldə edə bilmədi.

Muxtar, “Səqif” qəbiləsindən idi. Bu böyük qəbilə Həvazindən və Taifin ərəb bölgəsinin qəbilələrindən sayılırdı. Muxtarın atası Əbu Ubeydə Səqəfidir. O, Ömər xilafətinin əvvəlindən Taifdən Mədinəyə gəlmiş və orada məskunlaşmışdır. Əbu Ubeydə, Ömər dövründə Kəsra (İran) ordusu ilə döyüşün böyük sərkərdələrindən sayılırdı.

Muxtarın məqsədəuyğunluğu düşünməsi

İmam Həsən Müctəbanın (ələyhissalam) zamanında Müaviyənin təbliğat səsküyünün təsiri altına düşən Muxtar, adi həyatını yaşamağa başladı və İmam Həsən Müctəbaya (ələyhissalam) kömək etməkdən imtina etdi. İmam Hüseyin (ələyhissalam) zamanında da Həzrət Müslimə (ələyhissalam) öz evində yer verməsinə, onun etibarlı dostu olmasına və Müslüm ibn Əqilin ordusunu təchiz etmək üçün Kufə ətrafında qiyam qaldırmasına baxmayaraq, təhlükə zamanı siyasi məqsədəuyğunluğu əsas vəzifədən üstün tutdu və Əmrə dəstək olmaq üçün İbn Ziyadın yanına getdi. İbn Ziyad Muxtarı görəndə qışqırdı: - Əqilin oğluna kömək etməyə tələsən sən idinmi? Muxtar şəhərdə olmadığı və gecəni Əmr ibn Harisin yanında olduğu barədə and içdi. Əmr ayağa qalxaraq Muxtarı müdafiə etdi, onun bu hadisələrdə iştirak etmədiyi və ona sığınması barədə şəhadət verdi.

İbn Ziyad bir az sakitləşib dedi: - Əgər Əmrin şahidliyi olmasaydı, sən boynunu vurardım.

Sonra Muxtarı həbsə atmağı əmr etdi. İmam Hüseyin (ələyhissalam) şəhid olanda Muxtar hələ də zindanda idi.

Muxtarın Yeziddən əfv diləməsi

Muxtarın Əməvi hökumətindən əfv istəməsi bununla bitmədi. O, Zaidə ibn Qüdaməni bir daha gizli şəkildə bacısının əri, Ömər ibn Xəttabın oğlu Abdullahın yanına Mədinəyə göndərdi və ona dedi ki, əhvalatı Abdullaha danışsın və Abdullah da Yeziddən onun haqqında əfv istəsin. Abdullah Muxtarın bacısı Səfiyyənin əri idi. Yezid və digər Əməvilər ona hörmət edirdilər. O, Yezidə məktub göndərdi və kürəkəni olan Muxtar üçün bağışlanma dilədi. Yezid dərhal ibn Ziyada məktub yazdı və əmr etdi ki, bu məktub sənə çatan kimi Muxtarı həbsdən azad et! Ölüm ayağında olan Muxtar Yezidin məktubu ilə xilas oldu.

İbn Ziyad onu çağıraraq dedi: - Əgər əmirəlmömininin (Yezidin) məktubu olmasaydı, səni öldürərdim. İndi get və Kufədə qalma! Muxtar dedi: - Çox yaxşı, mən ümrə etmək üçün Məkkəyə gedirəm.

O, bu bəhanə ilə ibn Zübeyrin yanına getdi. İbn Zübeyrin adamları Muxtarı həbs edib zindana saldılar. Muxtar ikinci dəfə həbs olundu. Muxtarın həbsinin Təvvabin qiyamı ilə eyni vaxtda olduğu bildirilir. Muxtar yenə də həbsxanadan bacısının əri Abdullah ibn Ömərə məktub yazdı. Əvvəlki kimi o, həbsdən buraxıldı, amma bu dəfə zəmanətlə.

İbn Zübeyrin zindanından xilas olan Muxtar hesablanmış bir hərəkətlə qiyamı planlaşdırmağa başladı. Bir qrup şiə başçıları və Təvvabin qiyamından sağ qalanlar onun tərəfindən camaatdan beyət almağa başladı.

c) İki şəxsiyyətin müqayisəsi

1. Meysəm və Muxtar hər ikisi Əhli-beyt (ələhimussalam) və vilayət tərəfdarları idi. Biri dini təfsir və sözlə yayırdı, digəri isə İslamın cəngavərlərindən idi.
2. İslamda bəsirət qılıncdan üstün tutulur. Meysəm Təmmar şərəfli ömrünün sonlarında Həcc ziyarətinə yollandı və orada Ümmü Sələmənin görüşünə getdi. Peyğəmbərin (salləllahu ələyhi və alihi və səlləm) xanımı onun adını soruşdu. Meysəm ona adını dedi. Ümmü Sələmə dedi: “Dəfələrlə eşitmişəm ki, Allahın

Rəsulu (salləllahu ələyhi və alihi və səlləm) Əmirəlmömininlə (ələyhissalam) sənin barəndə danışdı.”

Ümmü Sələmənin bu rəvayəti Peyğəmbərin (salləllahu ələyhi və alihi və səlləm) nəzərində Meysəmin böyüklüyünə işarə edir. Belə ki, dəfələrlə onun haqqında Əmirəlmömininlə (ələyhissalam) danışmışdır.

3. Meysəm Təmmarın insanları agah etməsi və yorulmaz mübarizəsi, haqqı çatdırması və İslam Peyğəmbərinin (salləllahu ələyhi və alihi və səlləm) ailəsinə sevgisi onu yadda qalan və sevimli bir şəxsiyyətə çevirdi. Belə ki, Meysəm Məsum İmamlar (ələhimussalam) tərəfindən də sevilmişdir. Şəhidlər sərvəri İmam Hüseyn (ələyhissalam) həmişə Meysəmi yaxşıqla xatırlamışdır. Necə ki, Ümmü Sələmə də Meysəmə deyir: “Ey Meysəm, Hüseyn həmişə səndən danışır.”

İmam Baqir (ələyhissalm) də buyurur: “Mən Meysəmi çox sevirəm.” İmam Sadiq (ələyhissalam) da onun adını ehtiramla yad etmiş və ona salam göndərmişdir.

4. Meysəm Təmmar maarifçiliklə və insanları agah etməyə məşğul olduğu üçün şəhid oldu. Muxtar isə İbn Ziyad və Yezidə qarşı ordu toplasa da, Yezidin və dostlarının əfvi ilə iki dəfə zindandan azad edildi.

5. Meysəm Təmmar yoxsul bir ailədən idi. O, həm də əcəm idi və irqinə görə ərəblər tərəfindən məsxərəyə qoyulurdu. Amma Muxtar tanınmış nəslinə görə hətta Yezid hökumətində də nüfuz sahibi idi.

6. Meysəmin bütün varlığı və sərvəti vilayəti müdafiə etmək idi, hər vaxt müdafiə üçün uyğun şərait yaransaydı, bu işi edirdi. Amma cəsur sərkərdə olan Muxtar, İbn Ziyadın həyasız sözləri və gözünə batan qılıncı qarşısında bir söz demədi.

7. Muxtar siyasət adamı idi və öz siyasəti ilə Yezidin polis mühitindən ağlabatan çıxış yolu axtarırdı. Öz susması və hökumətdən əfv diləməsi ilə zalımların hakimiyyətinə qanunilik bağışladı. Meysəm isə onları qeyri-qanuni övlad hesab edir və onların insan olmalarını şübhə altına sala bilmişdi.

8. Muxtarla Meysəm arasındakı ən mühüm fərq - şübhə xəttindədir. Meysəm kimi köhnə geyinmiş bir şəxs elə dərin bəsirət əldə edir ki, qızıl kisələr, əridilmiş çuxurlar, kəsilmiş əllər və ayaqlarla, kökündən çıxarılmış dil ilə dar ağacından asılmaq onu qorxutmur. Mövlası və rəhbəri Əliyə (ələyhissalam) söz verdiyi kimi İbn Ziyadın təzyiqi ilə söyüşdən istifadə etmir. Amma Muxtarın şübhə xətti əsilzadəni elə sındırır ki, təhqirdən qurtulmaq yolunu yalnız neçə ildən sonra Yezidin zülmkar hökumətinə qarşı çıxmaqda görür.

9. Meysəmin vilayəti müdafiə etməsi, zülmkar hökumətdən heç kimin öldürülməsi ilə müşayiət olunmasa da, Muxtarın qiyamından daha təsirli idi. Çünki Meysəmin müdafiə etməsi tələb olunan zamanda idi və bu, onun qiyamında bir növ zamanı tanımaq sayılır. Amma Muxtar qanlı Kərbəla hadisəsindən beş il və Təvvabin hərəkətindən bir il sonra Hüseyin bin Əlinin (ələyhiməssalam) və Kərbəla şəhidlərinin qatillərindən intiqam almaq adı altında qiyam etdi. Muxtar hökuməti ələ aldıqdan sonra Kərbəla hadisəsinin qatillərini öldürdü, başqa ərəziləri ələ keçirmək və cinayətkarları orada cəzalandırmaq üçün ətraf bölgələrə qoşun göndərdi. Uzun müddət bu hərəkətlər və Əməvilər tərəfdarları ilə döyüşlər davam etdi. Muxtarın qiyamında öldürülənlərin sayının 3000 nəfərdən çox olduğu deyilir, o cümlədən: Ömər ibn Səd və onun oğlu, Şimr ibn Zil-Cövşən, Həkim ibn Tufeyl, Ziyad ibn Malik, Xuli, Munqiz ibn Murrə, Abdullah ibn Useyd, Sənan, Zeyd ibn Ruqad, Malik ibn Bəşir, Hərmələ, Həccac, Rəbiə ibn Məxariq.

Nəticə

Meysəm və Təmmar kimi şəxsiyyətlər, Mənəvi həyat üçün yaşayana gözəl qəlbə sahib, Allah adamları olmuşlar. Onlar daim öz nəfsi istəklərilə mübarizə aparıblar. Əgər bir hər bir insan da fərdi və ictimai işlərində, həmişə bu fikirdə olsa və bilsə ki, təbii istəklərin və meyllərin doyuzdurulmasında inhirafa yol vermək, hər növ ifratçılıq və tüğyan etmək əsarətlərə, süqutlara, fəsadlara səbəb olur və bu əməllər axirətdə öz ardı ilə əzab və atəşdən başqa bir şey gətirməyəcək, bu zaman o çalışacaq ki, nəfsani istəklərini mötədilləşdirsən, Quran və İslam yolunda hərəkət etsin.

Nəfsə ən böyük və ən təsirli zərbə, ölümü yada salmaqdır. Bu qiymətli əməli hər hansı şəkildə mümkündürsə, diri saxlamaq lazımdır. Unutmayaq, İslam dünya məhəbbətini qəlbdən silmək və nəfsani istəklərin azaldılması üçün həmişə ölümü yada salmağı, xatırlamağı çox tövsiyə etmişlər. Aydınır ki, ölümü yada salmaq

və dünya məhəbbətini qəlbdən çıxarmaq, dəf etmək insanı həmişə yaşamaq üçün zəruri olan şeylərlə kifayətlənməyə, ismətlə təmiz yaşamağa dəvət edir, çağırır və bu dünyadan mənasız və qaydaqanunsuz şəkildə bəhrələnməyi məhdudlaşdırır.

İmam Sadiqdən (ə) nəql olunmuşdur ki, həzrət Rəsulallah (s) bir ordunu döyüşə göndərir, onlar qayıtdıqdan sonra həzrət (s) buyurur: *“Afərin o şəxslərə ki, kiçik cihadı yerinə yetirdilər, amma böyük cihad hələ öhdələrində qalır. Onlar dedi: Ya Rəsulallah (s)! böyük cihad nədir? O həzrət (s) buyurdu: Nəfs ilə mübarizə.”*²

Mənbələr:

1. Qurani-kərim
2. Nəhcül-bəlağə (Xoyi, *Nəhcül-Bəlağənin şərh*)
3. “Məqtəlü-l-Husəyn (ələyhissalam)”, Əbu Məxnəf.
4. “Ənsabul-Əşraf.”
5. “Əl-bidayətu vənnihayəh.”
6. “Kamil ibni Əsir.”
7. “Tarixi Təbəri.”

² - Xoyi, *Nəhcül-Bəlağənin şərh*, c .6, s. 132